

YAGONA BOZOR GLOBALIDA VALYUTA MABLAG'LARINING O'ZGARISHI: RISKLAR VA IMKONIYATLAR

Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna,

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent,

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,

dilyuldasheva83@gmail.com

Rahmatov Behruzbek Bahron o'g'li

Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

ANNOTATSIYA

Yagona bozorda global valyuta mablag'larining o'zgarishi global iqtisodiyot va xalqaro savdo munosabatlarida muhim ahamiyatga ega. Mazkur maqola, o'zgarishlar bizga valyuta bozorlarining xavfsizligi, moliyaviy mustaqillik, chet el mablag'lar bilan iqtisodiy munosabatlarni mustahkamlash va boshqa jiddiy muammolar haqida ma'lumot beradi.

Kalit so'zlar: valyuta, bozorlar, iqtisodiy tahlil, korxonalar, investitsiya, eksport-import.

KIRISH

Iqtisodiyotni erkinlashtirish jarayoni, bozor munosabatlarining takomillashishi, islohotlarning tobora chuqurlashib borishi har bir iqtisodiy jarayonni chuqur tahlil qilishni taqozo qilmoqda. Chunki mulkdor iqtisodiy jarayonda asosiy sub'ekt sifatida ishtirok etadi. U o'z mulkining ko'payishidan, ko'proq foyda olishidan manfaatdor. Bunga o'z-o'zidan erishib qolmaydi. Buning uchun tadbirkorlik, izchillik, ziyraklik va aql bilan ish ko'rishi lozim. Bu esa o'z navbatida mulkining holatini, ishlatilishi va saqlanishini hamda undan samarali foydalanishni tahlil qilishni taqozo qiladi.

Demak, iqtisodiy tahlil, eng avvalo, mulkdor uchun o'z mulkini oqilona boshqarish uchun kerak ekan. Mulkdor o'z mulkini ishlatish uchun turli korxonalarga ega bo'lishi mumkin. Bu esa boshqa kishilarni, mutaxassislarni, xodimlarni yollashiga to'g'ri keladi. Ular mehnat jamoasini tashkil qiladi. Korxonaning yaxshi, samarali ishlashi mehnat jamoasining farovonligini ta'minlaydi. Korxonalar qancha ko'p daromad qilsa, mehnat jamoasi a'zolari, shuncha ko'p mehnat haqi oladi. Bu esa mehnat jamoasining o'zlari ishlayotgan korxonalar xo'jalik faoliyatini muntazam tahlil qilib borishni taqozo qiladi.

ASOSIY QISM

Valyuta mablag'larining o'zgarishining sabablari

Valyuta mablag'larining o'zgarishining sabablari turli siyosiy, iqtisodiy, moliyaviy va xalqaro munosabatlar asosida yuzaga keladi. Siyosiy va iqtisodiy

faktorlar o'zgarishga ta'sir qiladi, masalan, davlatlar orasidagi siyosiy munosabatlarda yuzaga keladigan o'zgarishlar valyuta kursiga ta'sir etadi. Moliyaviy tizimning o'zgarishi, masalan, mamlakatning moliyaviy kuchiga ta'sir qilgan muddatlarda ham, valyuta mablag'larida o'zgarishlarga olib keladi. Xalqaro munosabatlarda rivojlanayotgan o'zgarishlar ham valyuta mablag'larining o'zgarishining sabablari hisoblanadi.

Siyosiy va iqtisodiy faktorlar

Siyosiy va iqtisodiy faktorlar valyuta mablag'larining o'zgarishiga asosiy ta'sir qiladigan sabablardir. Siyosiy o'zgarishlar, masalan, davlatning iqtisodiy kengashidan kelib chiqqan qarorlar, siyosiy munosabatlar, xalqaro miqyosdagi kelajak prognozlar valyuta mablag'larining o'zgarishi uchun muhimdir. Iqtisodiy faktorlar esa mamlakatning iqtisodiy holati, daromad va istiqboli, investitsiya portfelli va eksport-import munozaralarining o'zgarishlarini o'z ichiga oladi.

Moliyaviy va iqtisodiy tizimning o'zgarishi

Moliyaviy va iqtisodiy tizimning o'zgarishlari ham valyuta mablag'larining o'zgarishining sabablari hisoblanadi. Mamlakatning moliyaviy tizimi, valyuta operatsiyalarida qatnashuvchi banklar va boshqa tijorat tashkilotlari bilan hamkorlik qiladi va ulardagi o'zgarishlar valyuta mablag'larida o'zgarishlarni chaqirishi mumkin. Iqtisodiy tizimning o'zgarishlari esa mamlakatning iqtisodiy holatidagi o'zgarishlar, tijoratning o'zgarishi, import va eksport mablag'laridagi o'zgarishlar kabi sabablarga bog'liq bo'ladi.

Xalqaro munosabatlar va diplomatiya

Xalqaro munosabatlar va diplomatiya ham valyuta mablag'larining o'zgarishining sabablari hisoblanadi. Davlatlar orasidagi diplomatik munosabatlar, qo'shimcha soliq tashkiloti bilan tuzilgan xalqaro tashkilotlar, moliyaviy himoyalash tashkilotlari kabi taraflar orasidagi kelajak hamda joriy axborot almashinuvi valyuta mablag'larining o'zgarishining sabablari hisoblanadi. Bu munosabatlar valyuta kursining o'zgarishiga, investitsiyalar va kreditlar yo'lga qo'yilishiga, eksport-import mablag'larida o'zgarishlarga ta'sir qilishi mumkin.

Yagona bozorda global valyuta mablag'alarining o'zgarishi har doim katta e'tibor talab etadi. Bu o'zgarishlar risklar va imkoniyatlarni o'z ichiga oladi.

Risklar:

- Valyuta Tushumlarining O'zgarishi: Valyutalar o'zgarishlarga duch kelsa, bu tartibga solishtirilgan mablag'alarning qiymatlari ham o'zgaradi. Bu xavf va bo'shliqni keltiradi, chunki bizning pulimizning sotib olish kuchini va erkinliklarimizga ta'sir qiladi.
- Moliyaviy Turmush: Agar bir mamlakatning milliy valyutasi tez-tez o'zgarib, bu mamlakatning moliyaviy turmushi va eksport-import mablag'alari ko'zda tutiladigan moliyaviy munosabatlari ko'payadi.

•Chiqimlar va Import Mablag'alari: Valyutalardagi o'zgarishlar eksport-import mablag'alarini ham o'zgartirishi mumkin. Bu esa xaridorlar uchun moliyaviy o'zgarishlar va bo'shliqlar tug'ilishi imkoniyatini yaratadi.

Imkoniyatlar:

•Eksportning Osonlashishi: Agar milliy valyuta qiymati pastroq bo'lsa, eksport qilish mablag'alari ularga arzonlashadi. Bu esa bizning mamlakatimiz uchun xavfni kamaytiradi va eksport sanoati rivojlanadi.

•Xaridorlar Uchun Arzonlik: Valyuta qiymati pastroq bo'lganda, xaridorlar uchun bizning mamlakatimizda tayyorlangan mahsulotlar va xizmatlar arzonlashadi. Bu esa eksportni oshirish va sotishimizni kengaytirish imkoniyatini yaratadi.

•Investitsiyalar Oqimlarini Yo'lga Qo'yimoq: Agar mamlakatimizning valyutasi oshib qolsa, bu xaridorlar uchun bizning mamlakatimizda investitsiyalar qilishni osonlashadi. Bu esa bizning iqtisodiyotimiz uchun yangi sohalarni ochish imkoniyatini yaratadi.

Bular valyuta mablag'alari o'zgarishlarining ba'zi muhim risklar va imkoniyatlardir. Boshqa mamlakatlarga ta'sir qilishlari va har bir mamlakatning moliyaviy siyosati va iqtisodiy tizimi sharoitiga bog'liq bo'ladi.

XULOSA

Yagona bozorda valyuta mablag'larining o'zgarishi global iqtisodiyotda risklar va imkoniyatlarga ega. Valyuta mablag'larining o'zgarishi inflatsiyani ta'sir qilishi, import va eksportni tartibga solishi, investitsiyalar va sarmoya mablag'larini ko'paytirishi mumkin. Bu jarayonlar moliyaviy , sarmoya mablag'larining vaziyatini mustahkamlash, chet el mablag'lari bilan xalqaro munosabatlarni rivojlantirish, uchrashuvlar va to'lov operatsiyalarini tartibga solishga olib kelishi mumkin.

Risklar va imkoniyatlar o'rtasidagi munosabatlarni chuqurroq tahlil etish lozim. Valyuta o'zgarishlarining chegaralari, valyuta kurslaridagi o'zgarishlar, mamlakatning sarmoya siyosatini nazarda tutish, valyuta o'zgarishlarini ta'sir qilishi mumkin bo'lgan sohalarni aniqlash keng jihatdan muhimdir. Bunday o'zgarishlar moliyaviy struktura va sarmoya mablag'larining ishtirokini hamda mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni kuchaytiradi.

Shunday qilib, yagona bozorda global valyuta mablag'larining o'zgarishi moliyaviy sohalarda katta ta'sir ko'rsatadi va rivojlanish jarayonlarida muhim rol o'ynaydi. Bu o'zgarishlar yagona bozorni mustahkamlashda risklar va imkoniyatlar bilan bog'liqdir va mustahkamlash yo'llarini aniqlash va ularni boshqarishning muhimligini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Yuldasheva, D. (2022). FORMATION OF ECONOMIC TERMINOLOGY-THE CURRENT STAGE OF DEVELOPMENT OF THE TERMINOLOGY OF THE UZBEK LANGUAGE. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.6 Philological sciences).

2. Yuldasheva, D., & Karshieva, M. (2022, January). PERTINENT TO THE ROLE OF SCIENTIST WOMEN IN THE DEVELOPMENT OF THE SUBJECT UZBEK LINGUISTICS. In Archive of Conferences (pp. 61-62).

3. Yuldasheva, D. B. Organization of terms as a factor for the improvement of economic sciences [Article]. Euroasian Research Bulletin, 2021. International scientific journal, 2.

4. Bekmurodovna, Y. D., & Bakhodirovich, E. D. (2023). PROBLEMS IN THE ERA OF GLOBALIZATION AND INNOVATIVE SOLUTIONS TO THEM. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(4), 329-331.

5. Yuldasheva, D. IMPORTANT FEATURES OF TEACHING TOURISM LEXIS AND LITERASY TO INTERNATIONAL STUDENTS. Zbiór artykułów naukowych recenzowanych., 205.

6. Yuldasheva, D. (2022). The Intensification Of Learning Uzbek Language Using Moodle Technology. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.6 Philological sciences).

7. Yuldasheva D.B. Iqtisodiy munosabatlarda terminologiyaning ahamiyati / Ilm-fan va ta’lim ilmiy jurnali 2181-4325 15.03.2024. № 3(18) 88-91 betlar.

8. Yuldasheva D.B. Iqtisodiyot sohasida til texnologiyasining kelajagi / Ilm-fan va ta’lim ilmiy jurnali 2181-4325 15.03.2024. № 3(18) 91-95 betlar.

9. Юлдашева Д.Б. Лингвистика: история, основные понятия и последние развития / Университет общественной безопасности республики Узбекистан /Сборник материалов/ II международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы методики преподавания русского языка», 4 марта 2024 г. 387-390 стр.

10. Yuldasheva D.B. Iqtisodiy atamalarning lingvistik evolyutsiyasi: inglizcha soʻzlar global biznes aloqalaridagi oʻrni / Университет общественной безопасности республики Узбекистан /Сборник материалов/ II международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы методики преподавания русского языка», 4 марта 2024 г. 409-411 стр.

11. Yuldasheva D.B. Aniqlik kuchi: toʻgʻri atamalar ishlab chiqarish samaradorligi Университет общественной безопасности республики Узбекистан /Сборник материалов/ II международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы методики преподавания русского языка», 4 марта 2024 г. 412-415 стр.

12. Yuldasheva D.B. Tilning kuchi: Iqtisodiy atamalarni tarjima qilishda lingvomadaniy muammolarni hal qilish Oʻzbekiston Respublikasi Ichki Ishlar Vazirligi Fargʻona akademik litseyi “Filologiya va fanlarni oʻqitishning dolzarb masalalari” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari, Fargʻona -2024-yil 234-237 betlar.

7. Yuldasheva D.B. Language and style signatures – empirical experience in the use of speech genres American Journal of language, Literacy and Learning in STEM Education Volume 02, Issue 03, March 14, 2024/ ISSN (E): 2993-2769 P. 312-316.